

Редакція
й
Адміністрація

WIEN
XVIII., Gersthoferstrasse
Nr. 138/8.
AUSTRIA.

УКРАЇНСЬКИЙ ФІЛЯТЕЛІСТ

МІСЯЧНИК

Річна передплата:

1 доляр
або його
рівновартість по
курсу дня.

*

Оголошення по умові.

Der ukrainische Philatelist.

The Ukrainian Philatelist.

Число 9—10.

Відень, вересень—жовтень 1929.

Рік V.

Зміст: Д-р І. Турин: Чому нам збирати марки? — Д-р Д. Миколавич: Котрого катальога при-
держуватись? — Д-р В. Онишкевич: Минуле в марках. — В. Федоровський: Льокальні
передруки на Україні. — А. Арнольд: Ще до ріжниць передруків Одеса I і II. — Е. Виро-
вий: Ще одна неванотована поштова листівка України. — Д-р В. Онишкевич: Цікава
марка. — Нові марки. — Дрібні вісти. — Бібліографія і критика. — З філятелістичних
журналів — Пресовий фонд „У. Ф.“. — Від Редакції. — Оголошення. — Дарові премії.

Чому нам збирати марки?

Завсіди ще не переводяться в нас люде, що все лучше розуміють та що не роздумуючи багато над суттю справи, самовпевнено й аподиктично голосять про недоцільність збирання марок. На їх погляд збирання марок, тобто взагалі ціла філятелія, це щонайменше дитиняча забавка, непотрібне гайнування часу, коли не щось гіршого... „Зріла“, „зрівноваже-на“ людина, на їх думку, не може тим займатися.

Звичайно, таких людей не переконаєш ніяким розумним аргументом. Вони завсіди торочитимуть своє, а хто не за ними той — дурак.

На щастя, є ще люде, що не йдуть сліпо за поглядами таких всезнайків і що мають свою думку та що до всіх справ підходять на підставі власного досвіду, або на підставі досвіду других. І саме для тих людей призначені є наші виводи про ціль та суть філятелії.

Загально відома річ, що вже у школі багато молодих учнів займається марками. Чи родичі, або учителі мають право заборонити їм це заняття? — Поскільки таке збирання марок не забирає учневі часу потрібного до залагодження шкільних праць, то безперечно, що ні. Заняття марками в позашкільних годинах приносить молоді безумовно багато користей. Так між іншим причинюється воно до кращого вивчення географії, як свого рода допоміжна наука.

Досвід кожного учителя виявляє нам, що така дитина, яка збирає марки, куди краще, лекше і швидче орієнтується у світовій географії, особливо-ж у топографії та краєзнавстві, як інша.

Крім того підучить філятелія молодого збирача до акуратности й систематичности, розбуджує змисл до порядку й естетики — він стає пильним та уважним дослідником. Певно, що рідко коли ученикові можливо розбудувати собі збірку марок більшої вартости. Але все-ж таки гроші, вложені у збірку, не є ніколи пусто витрачені, бо марки, чим старші тим дорожші, а в крайньому випадку не тратять у ціні.

Відносно-ж старшого та дорослого збирача, то кожний з них сам може сказати, скільки приемних хвиль принесла йому своя збірка марок. Оставмо тут на боці матеріяльну сторінку маркозбирання — хоч легковажити її не можна, адже-ж пильна збірка багатьох літ це поважний капітал, ульокований ліпше і певніше ніж на щадничій книжечці! Важніша для нас ідеальна сторінка філятелії. Будучи передплатником філятелістичного часопису — а кожний збирач передплачує найменше оден часопис — він входить у звязки з ширшим кругом збирачів і поширює незвичайно свій світогляд. Маркообмін із далекою чужиною, з далекими заморськими країнами дає прегарну нагоду до виміни думок, нераз до особистого пізнання з чужинцями, а з того не рідко повстають приятельства чи ділові взаємини, важні і

корисні не раз для цілого дальшого життя збирача. Але й чувство ідеальної солідарності всіх народів світа, ідеал дійсного міжнародного братерства повстає з таких філіятелистичних звязків багато краще ніж може із самого членства до тої чи іншої по назві інтернаціональної організації.

А старий збирач, що вже не бере активної участі в громадянській роботі, одинокую свою розривку знаходить у своїй збірці марок, яку й плекає наче найціннішу скарбницю. І звичайно в таких випадках перед нами справді знаходиться дійсний скарб. Колекція марок, збирана на протязі 50-ти чи навіть 60-ти літ, це навіть без надто великих грошових витрат майно великої вартости. На філіятелистичних виставах, влаштовуваних майже щороку у кожній культурній країні, бачимо постійно такі по через десятиліття плекані збірки марок, що будять загальний інтерес і признання. Крім матеріальної та естетичної вартости, що представляють собою такі збірки, можна їх вважати також збірками історичних документів. Бо як свого часу монети і гроші кожної держави рознесли у широкий світ характер монарха чи держави, що їх видали, так починаючи з другої половини минулого століття цю ролю відіграє поштова марка. Вона й стає саме чимось у роді „візитівки“ краю, що її видав. І як перше нумізматика стала важною допоміжною наукою для розслідування матеріальної й духової культури давніх часів, так у відношенні до недавнього минулого й сучасного такою допоміжною наукою історіографії стає тепер філіятелія. А її представниками є саме ці старі досвідчені збирачі, що знають історію кожного марочного випуску і всі звязані з тим випуском обставини.

Наведені причини, це тільки малий вибір думок у відповіді на поставлене в заголовку питання, чому нам збирати марки. Але вже і цього мабуть досить, щоби побачити, що збирання марок це не пуста витрата часу і гроша, а хіба навряд — матеріальна користь, розривка і наука разом. Д-р Іван Турин, Відень.

Котрого катальога придержуватись?

Ще троха і появляться нові видання катальогів марок на рік 1930-ий і для не одного початкуючого збирача вирине питання: котрий катальог купити?

Саме на цю тему хочу сказати кілька слів і прийти з порадою деякому філіятели-

стичну гераклеві на розпуттю. Не думаю обговорювати всіх катальогів, хочу коротенько згадати лише ті, котрих у нас звичайно уживається.

Найбільше уживаний є у нас німецький катальог „МІХЕЛЬ“. Своє широке розповсюдження завдячує він в першій мірі високим — на загаль не злим — цінам, які він надає маркам. Задля них майже всі торговці придержуються цього катальога, бо опираючись на нім можуть при продажі марок давати великий опуст і тим способом притягати до себе збирачів. За радою торговця купують його звичайно і збирачі. — Як високі є ціни в тім катальозі вказує найкраще це, що звичайно купується марки по $\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{3}$ катальогової ціни, а нерідко можна читати оголошення торговців по філіят. часописах, які продають марки 85% нище цін „Міхеля“. Але таким нотованням цін катальог випроваджує збирача в блуд, бо при евентуальній продажі збірки він дізнає розчаровання, що його збірка в дійсности так мало вартує, а знова при купні він часто переплачує.

Другою хобою „Міхеля“ є його несолідність. Неодна серія, котра не має ніякої філіятелистичної ані грошової вартости, знаходить в цім катальозі приміщення на рівні з другими марками, а навіть часто є визначена високими цінами. Як примір нехай послужать вичислені і оцінені під „Австрією“ серії Knittelfeld, Radkersburg, Spielfeld, Salzburg, Tirol (з орлом), тирольські пакетові марки, тирольська „Notpost“, або італійські стемплеві марки з надруком австро-угорських знамен. Знова під „Україною“ пр. „чорноморська пошта“, марки директорії (1—200 гривен) з надруком „У. П. П.“ (Укр. польова пошта), гетьманське видання (червоний дволінійний тризуб); під „Польщею“ познанська летнична пошта, польські марки з надруком „Levant“, „Одесса“ і т. п.; під „Угорщиною“ надруки „Р“, „Porto“ і „Т“ на угорських доплатних марках і багато — багато інших. І не один філіятелист платить солені гроші за такі марки та ще й тішиться, що їх „відносно дешево“ купив!

Не можна також похвалити безнастанних змін в упорядкуванні марок. Майже щороку є змінені порядкові числа, або навіть цілі групи марок — в однім річнику опущені (пр. палестинська серія з 1929 р.), або перенесені на інші місця (пр. часописні марки) — через що упорядкування марок — дублетів після катальогових чисел є неможливе. Крім цього знаходиться в цім катальозі багато різних фальшивих поясень або недокладностей, які мильять збирача.

Звичайно не лишє самі хиби має „Міхель“! Бо пр. приміщування мап країв під

наголовком цих країв у катальозі, подавання величини держави, кількість населення, знайомлення читача з валютою цього краю і т. п. є дуже похвальне. Мимоволі примушують вони збирача цим всім зацікавитись, побільшують його відомости в маркознавстві та впроваджують до філітелії ще більше ріжнومانітності.

Ще краще сповняє це завдання другий німецький катальог „ЗЕНФ“, який дає в тексті тисячі ріжних влучних поучень та пояснень, через що заслуговує на назву підручної книжки або порадики філітеліста. Коли комусь є дещо неясне, то в „Зенфі“ він майже завжди знайде розв'язку. Своім знаменитим текстом і німецькою докладністю цей катальог здобув собі першорядне становище у світі і досі ніякий катальог не зміг йому дорівняти. Повоєнні річники „Зенфа“ вправді сильно недомагали що до оцінювання марок, де бували часто хиби, однак за старанням видавців і ця хиба меншає з року на рік, а тепер майже зовсім зникла. Осталось лише це недомагання, що часто образки не конче виразні наслідком зужиття кліш. Катальогові ціни є цілком зближені до дійсних цін так, що при купні марок береться $\frac{3}{4}$ — $\frac{4}{4}$ катальогових цін.

Якраз противенством до „Зенфа“ щодо пояснень, обширності і образків є французький катальог „ІВЕР“. Це катальог в повному значінню цього слова, бо він дійсно обмежується лише до катальогізовання марок не даючи майже ніяких пояснень. Всі пояснення мають заступати прегарні і дуже виразні образки, котрі нераз виразніші навіть від самих марок (альбанські марки з краєвидами з 1922 р.). Слід однак зазначити, що в цім катальозі марки України опрацьовані найгірше зі всіх країв і після його збирати і порядкувати укр. марки є неможливим. — Оцінка марок є в цім катальозі дуже добра і тому залюбки уживають його торговці. Удачні ціни, добрі рисунки марок і текст у світовій мові — французькій — дозволили йому підбити мало що не цілий філітелістичний світ.

Четвертим катальогом, у нас досить часто уживаним, є швайцарський „ЦУМШТАЙН“, який катальогізує лише марки Європи, а виходить на мовах французькій і німецькій в особних виданнях (до минулого року виходив з подвійним текстом німецько-французьким).

Це симпатичний катальог, якого щодо якості треба поставити між „Міхел'ем“ і „Зенф'ом“; він значно ліпший від „Міхел'я“, але не дорівнює „Зенф'ові“.

На згадку заслугує також німецький цінник марок фірми БРЕКА; він подає рисунки марок та ограничується до пода-

вання цін, які справді є влучні, через що цей цінник зєднав собі симпатію передусім німецьких торговців. Для збирача він сам не вистарчає бо не дає ніяких пояснень, але для доповнення до каталього він є дуже добрий, і то зокрема до „Зенфа“, всі марки є в тім самім порядку подані, що в „Зенфі“ і мають ті самі порядкові числа.

На тім кінчиться обговорення сучасних катальогів, котрі важні для нас, укр. філітелістів. Бо пр. англійський катальог Гіббонс'а або американський Скотт'а мають лише в своїх вітчинах значіння і є односторонні. В англійським є вправді дуже старанно і докладно опрацьована Англія разом зі своїми кольоніями, а в американським Зєдинені Держави Америки, але інші краї є опрацьовані в обох катальогох побіжно, а нераз навіть дуже слабо.

На увагу заслуговує також щойно зглядно на ново повстаючий катальог марок під назвою „ПІДРУЧНИК КОГЛЯ“ (Kohl's Handbuch), в котрім кожний край, кожна серія, ба навіть кожна марка є як найстаранніше розсліджені.

Це буде чи не найбільший твір філітелістичної літератури, що складатиметься з кількох томів. Та задля велитенської праці, яку муситься тут іще вложити, цей твір виходить випусками за азбучним порядком. До тепер появилися краї до букви „Г“, а заки появляються всі краї, мине ще кілька літ, тож покищо найдокладнішим катальогом на дальше зістає „Зенф“.

Зясувавши ціхи поодиноких катальогів лишаю кожному виробити собі самому про них осуд та придержуватися того каталього, який йому найбільше до вподоби. — Але на кожний случай у кожного філітеліста повинен бути один — хочби старший — нескорочений (двотомовий) річник „Зенфа“, щоби в разі якогось сумніву мати де знайти порадку.

Д-р Д. Миколаєвич, Львів.

Минуле в марках.

Віддати пошану великим людям, це обовязок тих, для яких вони пожертвували собою, яким ці великі люде віддали все, що змогли „і славу і честь і свободу“, як то пісня говорить. І цей обовязок люде виповняють різно, і за життя цих велетнів і після їх смерті. За життя рідше, а це буває тому, що маса любить, щоб грали її на нервах ці генії, щоб вони перед нею шапкували, а не рідко щоб зрікалися свого „я“. Після смерті завжди буває переоцінка вартостей, тоді перед маєстатом смерті мусять замовкнути спори, і цей, що виповнив велике діло тепер у цілій

своїй величині встає перед очима тих, для яких він діяв, і яким передав свої слова.

Шану великим людям віддається різно. Виконується їм памятники, що своєю величиною нагадують тих людей, будується їм мавзолеї, висиплюється високі могили, їх імена красять вулиці, селища, міста, будівлі, школи; їх, достойних великої слави, споминається в день роковин їх народження або смерті. Великі люде живуть в серцях потомків, в серцях грядущих поколінь, і вони про себе могли колись були сказати, за словами безсмертних Горація та Овідія, що „*non omnis moriar*“.

Іх, як ніхто, шанує мала марка, що є документом хвилі, що немов живе слово передає це, що думають люде. Власне в останніх роках марка могутнім словом зазначила та значить великі минулі події. Поштова марка, цей значок легковажений стільки людьми, вона то примушує перед розірванням конверти на неї подивитися, задуматися над її змістом, розповідає вона, про те, хто була ця людина, яка на ній красується своїм портретом.

В ролі зберігача памяти велетнів поштова марка має велике значіння: Вона ноує все та передає все. Маркою тепер всі і могутні і слабі шанують своїх великих вождів, що ідуть перед народом та несуть каганець вічного, творчого вогню. Возьмім деякі приклади. В СРСР маркою найгарніше вшановано память великого Володимира Ілліча Леніна. Мені здається, що так гарних памятників, як ці Ленінові пропамятні марки рідко коли можна натрапити. Мало коли зустрічаються так гарно, а просто передані вражіння. Тих дві серії жалібних поштових марок з 1924 р. у чотирьох вартостях, натинаних та зубкованих, бють в очі своєю оригінальністю у виконанні та простотою передання того, що переживав тоді Союз Радянских Республік.

В СРСР память Леніна споминала та споминає пошта декілька разів. Незабаром в роковини смерті Ілліча виходять художньо викінчені дві серії „поминоквих марок“. Марки чотирьох вартостей, натинані та зубковані, о чудесних красках, чудової гри колірив, представляють гробницю Леніна на Червоному майдані в Москві, біля Кремлю. Виконання марок художньо викінчене. Але вшанувати память Леніна в геніяльний спосіб змогли доперва поштові марки великих вартостей-десяти та пяти карбованцеві, перша стало-синього, друга цеглясто-червоного коліру. Викінчення тих марок до деталів

точно, Ленін переданий мов живий, стиль марки відержаний в повні. Ці дві марки можна без дебат назвати стандартами радянської маркопродукції. До цих марок видано в дещо зміненому вигляді ще три вартости одно, дво та три карбованцеві, але вони вже не це, що попередні, які перейдуть до історії, як клясичні поштові марки СРСР. В останньому часі знова поштова марка приносить нам візерунок Леніна в декількох вартостях, а навіть ці самі вартости стрічаються в різних колірах, як вісімнацяти-копійкова марка в синьо-темному та оливково-зеленому.

Прикладів таких можнаб навести без ліку. Часами буває так, що велику людину не шанують свої, але чужі. Не дармо „немо профета“. І так славного англійського поета Льорда Байрона не спомянула його батьківщина, Англія, що навіть відмовилася похоронити свого „Чайльд Гарольда“ поміж великими Альбіону, у вестмінстерському соборі, — але Греція, що вдячна Байронові за це, що він за її волю поклав свою буйну голову.

У нас, на Радянській Україні, пошановано та спомянуто поштовою маркою нашого незабутнього велетня та вічного революціонера, що живе в серцях мільонів робітників та селян України, Тараса Шевченка. В голодні часи, коли випущено добродійні марки для допомоги голодному населенню, на двацять карбованцевій поштовій марці поміщено портрет Тараса Григоровича. Не було нічого більш гідного, як це, щоб у такі важкі хвилі, як 1923 рік, не спомянути доброго генія народу.

І так почerez цілу історію останніх років поштовими значками споминається великих людей. Перед нашими очима, повних здивування, народи пересувають галерію своїх великих людей. Марка, що була і є документом хвилі, і стала документом минулого, вона закріплює память тих, що жили для добра всіх. Переглядаючи галерію образів бачимо, що марка стає могутнім фактором. Вона виховує та навчає, з неї дивляться ті, що кличуть йти новими шляхами, що відійшли від нас. І не можна було більше достойного, більше трівкого памятника знайти, як поштова марка. Це зрозуміли ті, що мають мозок та розум, для яких поштова марка не є тільки пустим, німим знаком. Поштова марка, можемо сказати, сповняє свій обовязок вповні. Вона слаба, мала, нище-на скрізь всіма, кричить постійно в мозки людей: „Памятайте про минуле!“

Д-р В. О н и ш к е в и ч, Харків.